

Almannamálaráðið

Lögtingið

Dagfesting: 3. mars 2020
Mál nr.: 19/00973
Málsviðgjört: DB
Eftirkannað: 5. februar 2020

Lögtingsmál nr. 81/2019: Uppskot til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. (Markamót og ábyrgdarbýti ímillum land og kommunu av ávísum tænastrum í heimatænastuni, eldrarøkt og trivnaðartænastrum)

Uppskot til

Lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

(Markamót og ábyrgdarbýti ímillum land og kommunu av ávísum tænastrum í heimatænastuni, eldrarøkt og trivnaðartænastrum)

§ 1

Í lögtingslóg nr. 19 frá 7. apríl 2014 um heimatænastu, eldrarøkt v.m., sum broytt við lögtingslóg nr. 121 frá 15. desember 2014 og lögtingslóg nr. 62 frá 9. mai 2019 verða gjørdar hesar broytingar:

1. Í § 9, stk. 3 verður: “, røkt ella stuðli” broytt til: “ella røkt”.

2. § 10 verður orðað soleiðis:

“§ 10. Kommunurnar veita heimabúgvandi fólkapensjónisti tænastrur, ið kunnu stimbra viðkomandi líkamliga, sálarliga og sosialt, soleiðis at hann kann búgva í egnum heimi sum longst.

Stk. 2. Tænastrurnar kunnu fevna um dagtilhald, dagtilboð, ergoterapi, fysioterapi, fyrirbyggjandi venjing, mattænastrur, umlætting, koyritænastrur, vegleiðing o.s.fr.”

3. Aftan á § 10 verður sett:

“§ 10 a. Kommunurnar veita endurvenjing til heimabúgvandi fólkapensjónist, ið vegna mistan førleika hevur tørv á endurvenjing. Endurvenjing verður veitt við tí endamáli, at fólkapensjónisturin:

- 1) kann búgva heima sum longst og
- 2) kann klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá kommununi.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetir nærri reglur um endurvenjing, herímillum treytir fyrri at fáa endurvenjing og reglur um

endurvenjingarættan og samstarv við almannaverk og sjúkrahúsverk.

§ 10 b. Kommunurnar veita viðlíkahaldsvenjing til heimabúgvandi fólkapensjónist, ið vegna ellisbrek ella sjúku hevur týðandi og varandi skert virkisføri, ið hevur týðandi ávirkan á, hvussu sjálvhjálpin fólkapensjónisturin er. *Stk. 2.* Viðlíkahaldsvenjing verður veitt við tí endamáli at tryggja verandi virkisførleika og fyrbyrgja og útseta, at virkisførleikin versnar, soleiðis at fólkapensjónisturin:

- 1) kann búgva heima sum longst, og
- 2) kann klára seg uttan hjálp ella við minni hjálp frá kommununi.

Stk. 3. Kommunurnar gera av, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður veitt, herímillum tal av tímum til viðlíkahaldsvenjing. Innan játtanarskeiðið endar, skulu kommunurnar hava tikið nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing.”

4. § 12, stk. 1 verður orðað soleiðis:

“Kommunurnar kunnu taka avgerð um at veita fólki samsýning, ið átaka sær at ansa heima:

- 1) fólkapensjónisti við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hevur tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, ella

- 2) persóni við varandi sjúku, ið er í menning og gongur afturá, og sum hevur tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið.”

5. § 14 verður orðað soleiðis:

“**§ 14.** Røktarheim og eldrasambýli eru bústaðir, ið hýsa:

- 1) fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, ella

- 2) persónum við varandi sjúku, ið er í menning og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.

Stk. 2. Í serligum føri kann røktarheim ella eldrasambýli móti gjaldi frá landinum hýsa persóni, ið hevur tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið vegna týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar.

Stk. 3. Kommunurnar skulu boða Almannaverkinum frá, tá persónur fær bústað, sambært stk. 1.”

§ 2

Henda lögtingslóg kemur í gildi 1. januar 2021.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Endamálið við uppskotinum til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. er at greiða nøkur av teimum ivamálum um ábyrgdarbýti, sum hava verið millum land og kommunur, eftir at ávísar tænarur vórðu fluttar frá landinum til kommunurnar í 2015. Landsstýrismaðurin vil við uppskotinum í størri mun tryggja, at borgarar frameftir ikki detta niðurímillum vegna ógreið viðurskifti millum land og kommunur.

Uppskotið tekur stóði í avgerðum um trætur millum land og kommunur um ábyrgd av ávísam tænarum í eldrarøktini og trivnaðartænaruni, sum Markamótsnevndin hevur tikið, síðani hon fór at virka, og er somuleiðis tillagað í mun til ásetingar um tænarur, sum landið hevur ábyrgd av sambært uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og tænarur.

Uppskotið verður lagt fram saman við uppskoti til lögtingslóg um almannatrygd og tænarur, uppskoti til lögtingslóg um tvingsil og onnur inntriv í sjálvsavgerðarrættin, uppskoti til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um barnavernd, og uppskoti til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um kærunevnd í almanna-, familju- og heilsumálum.

1.2. Galdandi lóggáva

Lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. kom í gildi í 2015, tá partar av tænarum, sum áður vórðu skipaðar sambært forsorgarlógini, vórðu fluttar frá landinum til kommunurnar at umsita.

Í sambandi við umskipanina varð avgerð tikin um, at heimatænastan og eldrarøkt í sínum táverandi líki skuldu flytast frá landinum til kommunurnar, og at tað framhaldandi skuldi vera tørvurin hjá borgaranum, sum skuldi vera avgerandi fyri, hvør myndugleiki hevði ábyrgdina av tænaruni.

Síðani 2015 hava kommunurnar havt ábyrgd av at veita øllum borgarum heimatænastu og at veita fólkapersjónistum búpláss á ellis- og røktarheimi ella á eldrasambýli.

Í viðmerkingunum til uppskotið til lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. varð víst á, at tað framvegis vóru nøkur markamót millum land og kommunur, sum ikki vóru avgreidd, og sum stóða mátti takast til aftaná, at lógin varð samtykt.

Í 2016 skrivaðu landsstýrismenninir í almannamálum og heilsu- og innlendismálum og formaðurin í Kommunufelagnum undir sokallaða “Markamótsskjalið”, sum í høvuðsdrøgum staðfesti, hvørji markamót eru millum land og kommunur, og hvussu hesi markamót skulu handfarast og loysast, sum frá líður.

Síðani eru tað serliga fylgjandi markamót, sum hava verið til viðgerðar millum land og kommunur:

- Búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum hjá kommunum og vardu bústaðir frá landinum.
- Dagtilhald og umlætting.
- Heimatænasta hjá kommununum og stuðulstænasta hjá Almannaverkinum.
- Endurvenjing innan sjúkrahúsverk, almannaverk og kommunur og vantandi viðlíkahaldsvenjing.

Búpláss

Lögtingslóg um heimatænastu og eldrarøkt ásetir meginregluna um, at kommunur veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið, búpláss á ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

Heimild er tó í lógini fyri, at kommunurnar í serligum føri kunnu veita røktarkrevjandi borgarum, sum ikki eru fólkapensjónistar, búpláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli. Ivamál hava verið um, hvørjir borgarar undir fólkapensjónsaldur eiga at fáa búpláss frá kommununi, og hevur Markamótsnevndin tikið fleiri avgerðir um, nær landið og nær kommunurnar skulu veita búpláss til borgarar undir 67 ár, sum eru røktarkrevjandi.

Markamótsnevndin metir, at røktarkrevjandi undir 67 ár, ið kunnu fáa búpláss eftir § 14, stk. 2, eru borgarar, ið hava sjúku, ið eldri fólk vanliga fáa, og sum er í menning og gongur afturá (heilsustarvsfólk nýta ofta fremmandaorðini ”progressiv og degenerandi”). Alzheimers og onnur sløg av demens eru mest vanligu sjúkur, ið elva til, at persónur gerst alsamt meira røktarkrevjandi. Sclerosa á seinna stigi er annað dømi.

Markamótsnevndin metir harafturímóti, at borgarar, sum hava seinheilskaða, sum útgangsstøði eiga at vera ábyrgd hjá Almannaverkinum eftir forsorgarlógini. Hesir borgarir eru vanliga í eini stabilari/varandi støðu, og hava teir tørv á aðrari hjálp og stuðli.

Markamótsnevndin hevur somuleiðis víst á, at borgarar, sum hava demens orsakað av rúsdrekkanyltsu, eiga at fáa bútilboð frá Almannaverkinum.

Dagtilhald og umlætting

Ógreiða hevur somuleiðis verið um, hvør skal veita dagtilboð og umlætting til persónar undir 67 ár, sum hava demens. Sambært § 10 í lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. kunnu kommunur veita heimabúgvandi fólkapensjónistum dagtilhald og umlætting. Kommunurnar hava dagtilhald og umlættingartilboð kring landið til borgarar, sum hava demens.

Áðrenn umskipanina var eitt dagtilhald til persónar undir 67 ár, sum hava demens. Dagtilhaldið var staðsett í Tórshavn, og varð virkseimið flutt í sambandi við umskipanina.

Í eitt tíðarskeið hevði landið ikki dagtilhald til henda málból, og Almannaverkið og kommunur hava verið ósamd um, hvør skal veita tænaastuna. Markamótsnevndin tók síðani avgerð um, at talan er um eina stuðulstænaastu, sum skal veitast sambært forsorgarlógini. Síðani er stovnst sett eitt landsfevnanandi dagtilhald, sum er staðsett í Tórshavn og verður umsitið av Almannaverkinum.

Tað er ein avbjóðing hjá Almannaverkinum at skipa dagtilhald til borgarar kring landið, sum hava demens. Partvíst tí at flestu starvsfólkini, sum høvdu serkunnleika um demens, vórðu starvssett í kommunum, tá umskipanin varð framd í 2015, og partvíst tí at tað eru lutfalsliga fáir borgarar í ávísnum økjum, sum ikki eru vorðnir fólkapensjónistar, sum hava demens. Kommunurnar hava hinvegin dagtilhald til fólkapensjónistar kring landið, sum hava demens. Landsstýrismaðurin hevur á fíggarlógini fyri 2020 raðfest játtan til at stovnseta eitt landsfevnanandi dagtilhald uttanfyri høvuðsstaðarøkið og Almannaverkið er farið undir at fyrireika tilboðið, soleiðis at fleiri borgarar undir fólkapensjónsaldur kunnu fáa dagtilhald.

Almannaverkið hefur ekki umlættingartilboð til borgarar, sum hava demens, meðan kommunur kring landið veita umlætting á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum. Kommurnar hava serligar deildir fyri persónar við demens og hava nógvan starvsfólk við serkunnleika um demens.

Heimatænasta og stuðulstænasta

Kommunurnar hava ábyrgdina av heimatænastuni, sum er skipað sambært § 9 í lógini um heimatænastu og eldrarøkt. Heimatænastan er ikki aldurstreytað og fevnir um heimahjálp og sjúkrarøkt.

Landið varðveitti ábyrgdina av stuðulstænastuni, sum er skipað sambært § 32 b í forsorgarlógini, og er stovnst til at stuðla borgarum millum 18 - 66 ár, sum eru rørlutarnaðir ella hava avmarkaðan sálarligan førleika, so teir hava móguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív. Stuðulin kann halda áfram, eftir at borgarin er vorðin 67 ár, um viðkomandi framvegis fær gagn av stuðlinum og hefur móguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív.

Ivamál hava verið um, hvussu røkt og stuðul skulu skilmarkast og harvið eisini, hvørja uppgávu ávikavist heimatænastan og stuðulstænastan hava. Tað kann vera torført at skilja ímillum, og serliga er hetta galdandi, tá ein persónur fær umfatandi stuðulstænastu og heimatænastu. Ein arbeiðsbólkur við umboðum fyri kommunur og landið hefur arbeitt við at gera neyðugar vegleiðingar til hetta markamótið. Bólkurin var tó samdur um fylgjandi skilmarking og nágreining av hugtøkunum røkt og stuðul:

Røkt:

Tænasta, sum hefur til endamáls at hjálpa einum persóni við grundleggjandi uppgávum, sum hava at gera við persónliga røkt og onnur viðurskiftir, sum viðvíkja dagligari lívsførslu. Tænastan kann umfata hjálp til persónligt reinføri og at tryggja, at borgarin fær mat og drekka. Persónlig hjálp og røkt kann bæði veitast við einum mennandi, aktiverandi, viðlíkahaldandi og linnandi endamáli. Atlit verður tikið at sjálvsavgerðarrætti borgarans.

Stuðul:

Tænasta, sum gjøgnum ráðgeving og vegleiðing, hefur til endamáls at halda viðlíka og menna førleikar hjá borgaranum, soleiðis at hann hefur móguleika at liva eitt sjálvstøðugt og virkið lív. Tænastan verður veitt borgarum við serligum tørvi, og verða tilboðini tillagað til tann einstaka við atlit at sjálvsavgerðarrætti borgarans.

Bólkurin fór í tvíningar, og Almannamálaráðið fekk 2 ymisk tilmæli – eitt frá kommunalu umboðunum og eitt frá umboðunum frá Almannaverkinum. Bólkurin var ikki samdur um, hvør skal veita tænastuna, tá tað snýr seg um borgarar, sum fáa nógvan stuðul frá Almannaverkinum og eisini hava tørv á røkt.

Umboðini fyri kommunurnar meta ikki, at tað er ráðiligt at skilja millum røkt og stuðul, men meta tó heldur ikki, at tað er skynsam at býta heimatænastuna sundur við aldurmarkinum 67 ár. Tí mæltu tey til, at fólk, sum eru 66 ár og yngri, sum fáa nógvan stuðul frá Almannaverkinum, og sum samstundis hava tørv á røkt, verða ábyrgd hjá Almannaverkinum, soleiðis at vald og gjald fylgjast at.

Tá talan er um borgarar, sum hava tørv á røkt, stuðli og sjúkrarøkt, mettu umboðini fyri kommunurnar, at kommunurnar eiga at hava ábyrgd av hesum. Hetta eru fólk við KOL, krabbameini, parkinson, apopleksi v.m.

Umboðini fyri Almannaverkið vísa á, at borgarin fær bestu tænastu við, at Almannaverkið framhaldandi hevur ábyrgd av at veita stuðulstænastu, og at kommunurnar framhaldandi veita røktina. Umboðini vísa á, at stuðul og røkt krevja ymiskan fakligan førleika. Námsfrøðiligar stuðulsuppgávur krevja serligan fakligan førleika, og eru starvsfólk lærd upp til hesa uppgávuna. Hesi starvsfólk eru í dag sett hjá Almannaverkinum. Sama er galdandi fyri røktaruppgávuna, sum varð flutt til kommunurnar í 2015. Røktarstarvsfólkini eru sett hjá kommununum og fáast við heimatænastu.

Í tilgongdini at staðfesta og í royndini at loysa markamótini, hava umboð fyri Kommunufelagið og Almannamálaráðið verið á einum máli um, at tað ikki altíð eru verulig markamót, sum skilja kommunur og Almannaverkið. Tænastur hjá bæði landi og kommunum eru undir stórum trýsti, tí tørvurin á búplássum hjá báðum pørtum er størri enn útboðið á bútilboðum.

Mál hava verið, har kommunurnar meta, at ein borgari fær ov lítlan stuðul frá Almannaverkinum, og tískil kennir kommunan seg noyddan at veita meira heimahjálp. Kommunufelagið hevur m.a. víst á, at tað nærur hevur verið ómøguligt hjá borgarum, sum eru yngri enn 67 ár, og sum hava demens, at fáa stuðul. Eisini eru mál um borgarar við andingartólum, sum hava tørv á stuðli og røkt, sum partarnir ikki verða samdir um.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Seinnu árin hevur verið arbeitt við at skipa endurvenjing í Føroyum. Endurvenjing er ein lógarfest tænasta í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., forsorgarlógini og sjúkrahúslógini, og verður endurvenjing veitt í ávíkavíst sjúkrahúsverkinum, almannaverkinum og kommununum.

Sjúkrahúsverkið veitir ókeypis endurvenjing til sjúklingar, sum hava ein læknafakliga grundaðan tørv á endurvenjing bæði við skaða og sjúku. Endamálið er, at sjúklingurin fær sínar mistu førleikar aftur. Ábyrgdarøkið fevnir ikki um viðlíkahaldsvenjing.

Almannaverkið veitir endurvenjing til frama fyri, at borgarin heldur fast við ella kann fáa tilknýti til arbeiðsmarknaðin ella klárar seg við minni ella ongari hjálpi frá Almannaverkinum.

Ábyrgdarøkið fevnir ikki um viðlíkahaldsvenjing og fevnir bara um borgarar, ið eru millum 18 og 66 ár.

Kommunurnar veita sokallaða gerandisendurvenjing, sum hevur til endamáls at vera við til, at fólkapensjónistar kunnu búgva heima sum longst.

Í tilmælinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 verður víst á, at tað eru viðurskipti, sum orsakað av lóggávuni eru ógreið. Í høvuðsdrøgum snýr tað seg um, hvar markið er millum endurvenjing á sjúkrahúsi og ta endurvenjing, sum ávíkavíst Almannaverkið og kommunurnar skulu veita, og málbólk, sum ikki fellur innan fyri forsorgarlógina ella lóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Samanumtikið verður víst, at sjúkrahúsverkið, Almannaverkið og kommunali geirin hava partvíst somu og partvíst ymisk ábyrgdarøki í sambandi við endurvenjing.

Í 2017 vórðu tvinnar kunngerðir settar í gildi, sum hava til endamáls at nágreina endurvenjing í ávíkavíst sjúkrahúsverkinum og almannaverkinum og at tryggja, at borgarar kunnu fáa eina málrættaða og samskipaða endurvenjingartænastu. Kunngerðirnar hava eisini áseting um

endurvenjingarætlan og áleggja ávikavist sjúkrahúsverkinum og Almannaverkinum at samskipa endurvenjing millum sjúkrahúsverkið, Almannaverkið og kommunurnar.

Heilsumálaráðið, Almannamálaráðið og Kommunufelagið eru farin undir at kanna, um ásetingarnar í kunngerðum frá 2017 viðvíkjandi endurvenjingarætlan, markamótum og samstarvinum millum myndugleikar virka eftir ætlan.

Heimild er ikki í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m. at áseta nærri reglur um endurvenjing í kommununum.

Tað er ásett í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., at kommunurnar kunnu veita viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar.

Í tilmælinum um samskipaða endurvenjing verður somuleiðis víst á tørvin at fáa skipaða viðlíkahaldsvenjing til borgarar í øllum aldri í Føroyum, tí tað gevur lítla meining at veita endurvenjing við tí fyri eyga at fáa førleikar aftur, um tað samstundis ikki verður tryggjað, at borgarin fær viðlíkahildið sínar førleikar.

Ongin skipað viðlíkahaldsvenjing er í Føroyum til borgarar undir 67 ár.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Høvuðsendamálið við uppskotinum er í størri mun at tryggja, at borgarar frameftir ikki detta niðurímillum skipanir hjá landinum og kommununum.

Endamálið við uppskotinum er at fáa greiðu á markamótinum millum land og kommunur í mun til fylgjandi:

- Búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum hjá kommunum og vardan bústað frá landinum.
- Dagtilhald og umlætting.
- Heimatænasta hjá kommununum og stuðulstænasta hjá Almannaverkinum.
- Endurvenjing í sjúkrahúsverki, almannaverki og kommunum og vantandi viðlíkahaldsvenjing.

Í høvuðsheitum er endamálið at staðfesta, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita persónum undir fólkapensjónsaldur, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum og eldrasambýlum, men ikki dagtilhald og umlætting, sum landið hevur ábyrgd av.

Endamálið er somuleiðis at staðfesta, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita øllum borgarum, eisini teimum, sum fáa umfatandi stuðulstænastu frá landinum, røkt. Undantikin eru børn, sum fáa stuðulstænastu.

Endamálið er eisini at nágreina ásetingar um endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing, soleiðis at tað er greitt, hvør hevur rætt til hesar tænar frá kommunu, og hvat endamálið við tænarunum frá kommunum er, og at fáa neyðuga heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing og samskipan við ávikavist sjúkrahúsverkið og Almannaverkið.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Búpláss

Uppskotið ásetir, at kommunurnarfara at veita borgarum, sum eru undir fólkapensjónsaldur, og sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum ella eldrasambýlum.

Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á øðrum stigi, sum eru sjúkur sum elva til, at persónur gerst óafturvendiliga og alsamt meira røktarkrevjandi. Borgarar, sum hava týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar og eru undir fólkapensjónsaldur fáa búpláss sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastr.

Í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastr verður ásett, at landið veitir borgarum undir fólkapensjónsaldur, sum hava seinheilaskaða og borgarum, sum bera fjølbrek, búpláss, hóast nógvir av hesum mugu metast at vera røktarkrevjandi.

Uppskotið til løgtingslóg um almannatrygd og tænastr heimilar somuleiðis, at borgarar, sum hava búð í vardum bústaði hjá Almannerkinum, áðrenn teir vórðu fólkapensjónistar, kunnu verða búgvandi í varda bústaðnum, um borgarin sjálvur ynskir tað, og um endamálið við varda bústaðnum annars framhaldandi verður rokkið.

Orsøkin er meginreglan um sjálvsavgerðarrætt, og at fólk, sum bera brek, so vítt gjørligt skulu hava móguleika at velja, hvar tey vilja búgva, og at forða fyri, at borgarar detta niðurfímillum tvær skipanir orsakað av aldri.

Hinvegin gerast borgarar, sum orsakað av týðandi líkamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum fáa vardan bústað frá Almannerkinum, alsamt eldri og harvið eisini alsamt meira røktarkrevjandi. Sambært upplýsingum frá Almannerkinum eru 19 persónar, sum eru 67 ár og eldri, sum fáa búpláss frá Almannerkinum.

Tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgaranum eina nøktandi tænastr, so kann borgarin fáa pláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli eins og aðrir borgarar, sum eru fólkapensjónistar og hava tørv á hjálp og røkt alt samðøgríð. Í slíkum føri yvirtekur kommunan ábyrgdina av borgaranum. Talan verður um eina ítøkiligá meting í hvørjum einstøkum máli. Tað eru eisini nógvir persónar, sum hava týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum búgva leingi í egnari íbúð við tænastrum frá Almannerkinum og heimatænastr frá kommununi. Hesi gerast eisini alsamt eldri.

Frameftir skulu persónar, sum hava týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum eru fólkapensjónistar, og ikki hava fingið vardan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastr, fáa pláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli í nærmumhvørvinum eins og onnur, tá tey gerast røktarkrevjandi orsakað av ellisbreki ella varandi sjúku.

Borgari, sum hevur týðandi líkamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar og er fólkapensjónistur, kann ikki fáa tillutað vardan bústað sambært løgtingslóg um almannatrygd og tænastr, um viðkomandi orsakað av ellisbreki ella varandi sjúku hevur tørv á røkt og hjálp alt samðøgríð.

Kommunur kunnu tískil ikki nokta einum fólkapensjónisti, sum ber brek, búpláss á einum røktarheimi, um viðkomandi annars livir upp til treytirnar fyri at fáa eitt røktarheimspláss.

Hetta er í samsvari við meginreglurnar um inklusiún og sektorábyrgd, sum í høvuðsheitum merkir, at borgarar, sum bera brek, ikki skulu noyðast í sertilboð, og at tann myndugleiki, sum

hefur ábyrgd av at veita eina almenna tænastru, eisini hefur ábyrgd av at tryggja, at sama tænastru verður veitt borgarum, sum bera brek.

Búpláss mórtvegis gjaldi

Heimild er fyri, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli mórtvegis gjaldi frá landinum kunnu hýsa persóni, sum hefur tørv á hjálp og røkt alt samðøgríð, orsakað av týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum. Talan er um persónar, sum fáa vardan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastru.

Almannaverkið hefur stórar avbjóðingar við at veita bústað til eitt nú fólk við seinheilaskaða, og hóast ætlanir eru um at byggja fleiri bústaðir til henda málbólk, so verður neyvnan talan um at byggja bústaðir kring landið. Borgarar, sum hava seinheilaskaða og hava tørv á einum vardum bústaði frá Almannaverkinum, eru úr øllum landinum. Tað er ein avbjóðing hjá Almannaverkinum at veita teimum bústað í nærumhvørvinum, og verða tey tískil noydd at flyta.

Møguleiki er nú sambært hesum uppskoti fyri, at Almannaverkið kann keypa búpláss á einum røktarheimi ella einum eldrasambýli og harvið veita borgaranum møguleika fyri at búgva so tætt familju og tí umhvørvu, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaða.

Skal ásetingin virka í praksis, er alneyðugt, at land og kommunur semjast um ein kostnað fyri búpláss frá hvørvum øðrum.

Heimild er eisini í § 68 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastru fyri, at Almannaverkið mórtvegis gjaldi kann veita ávísar tænastru til kommunur herímillum eisini bústað.

Dagtilhald og umlætting

Landið fer eisini frameftir at veita persónum undir fólkapensjónsaldur, sum hava Alzheimer, aðrar demenssjúkur og sclerosu á øðrum stigi, dagtilhald, umlætting og aðrar tænastru, sum kunnu stimbra likamliga, sálarliga og sosialt, soleiðis at hesir kunnu liva eitt so sjálvstøðugt, virkið og innihaldsríkt lív sum til ber.

Heimatænastru

Uppskotið ásetir, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita øllum heimabúgvandi borgarum heimatænastru, sum fevnir um heimahjálp og heimasjúkrarøkt.

Í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastru verður ásett, at virkseimið hjá stuðulstænastruni ikki fevnir um persónliga røkt umframt tað, sum persónurin sjálvur megnar við ráðgeving frá stuðulspersóninum. Børn fáa tó framhaldandi persónliga røkt sum part av stuðulstænastru frá landinum.

Tískil verður uppgávan hjá kommununi framhaldandi at veita heimabúgvandi borgarum persónliga røkt. Tað er kommunan, sum tillutar heimatænastru, og tað er Almannaverkið, sum tillutar stuðulstímar, og kunnu partarnir framvegis gera sínámillum avtalur um, at t.d. stuðulstænastru veitir røktina í málum, har persónur fær umfatandi stuðul. Í slíkum førum gera partarnir sínámillum avtalur, sum m.a. eisini fevna um kostnað, hvussu nógvur tímar tænastran fevnir um, og nær tænastran verður veitt.

Tað er framhaldandi neyðugt, at Almannaverkið og kommunur samskipa tænastrnar sínámillum, soleiðis at borgarin fær eina dygdargóða og samskipaða tænastru, sum er tillagað til hansara tørv og ynski.

Somuleiðis er ásett, at stuðulstænastru er ætlað persónum upp til fólkapensjónsaldur, sum hava týðandi likamligt ella sálarlig brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar. Tænastru kann halda áfram, tá persónurin er vorðin fólkapensjónistur, um tað framhaldandi tænastru endamálinum við tænastruni.

Persónar, sum búgva á vardum bústaði hjá Almannaverkinum ella sjálvsagnarstovni, fáa neyðuga hjálp til persónliga røkt frá starvsfólkum, sum sett eru í Almannaverkinum ella í sjálvsagnarstovninum.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Uppskotið ásetir, at kommunur veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, og at endamálið við tænastrunum er at virka fyri, at fólkapensjónistar kunnu búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum. Í uppskotinum til lógtingslóg um almannastrygd og tænastru verður ásett, at borgarar, sum eru millum 18 ár og fólkapensjónsaldur, kunnu fáa endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing frá Almannaverkinum, og er endamálið at virka fyri, at hesir kunnu fáa og varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin og klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannaverkinum.

Uppskotið gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing. Í tilmálinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 var m.a. víst á týðningin av, at heimildin verður fingin, soleiðis at møguleiki er fyri at samskipa endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, almannastrygdunum og kommununum.

Endamálið við heimildini hjá landsstýrismanninum er at áseta líknandi reglur, sum eru í kunngerðum um endurvenjing í almannastrygdunum og sjúkrahúsverkinum. Kunngerðirnar eru við til, at borgarar fáa eina samskipaða endurvenjing, og at myndugleikar skulu samskipa endurvenjingina tvørtur um geirar.

Ansingarsamsýning

Kommunur fáa nú heimild til at taka avgerð um at veita fólkis samsýning, sum átaka sær at ansa persóni heima, sum hevur varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Talan er um fylgibroyting í sambandi við, at kommunur veita búpláss til borgarar, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Endamálið við skipanini við ansingarsamsýning er m.a. at gera tað møguligt hjá borgarum at vera sum longst í egnum heimi, og kann skipanin eisini lætta um trýstið á ellis- og røktarheim og eldrasambýli.

Broytingin verður gjørd fyri at tryggja, at samhangur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

1.5. Ummæli og ummælissskjal

Uppskotið hevur alment ligið til ummælis á ummælisportalinum hjá Føroya landsstýri. Harumframt er uppskotið sent hesum til ummælis:

Kommunufelagnum

Stjórnarráðunum við áheitan um at senda til viðkomandi stovnar undir hesum

MEGD við áheitan um at senda til limafeløgini
Heilsuhjálparafelagnum
Heilsurøktarafelagnum
Føroya Pedagogfelag
Føroya Lærarafelag
Felagnum føroyskir sálarfrøðingar
Ljósmøðrafelagnum
Føroya Starvsmannafelagnum
Fysioterapeutfelag Føroya
Ergoterapeutfelag Føroya
Sosialráðgevarafelag Føroya
Felagnum Føroyskir sjúkrarøktarfrøðingar
Almannaverkinum
Føroya Kærustovni
Dugna
Sjóndeplinum
Kvinnuhúsinum
Fountainhúsinum
Heilbrigdinum
Frælsi
Bláa Krossi
Ráðgevingini fyri føroyingar í Danmark
Arbeiðsloysisskipanini
Dátueftirlitinum
Kriminalforsorgini
Ríkisumboðnum
Føroya Landfúta
Landsfelag Pensjónista
Fosturforeldrafelagnum
Vinnuhúsinum
Samtaki
Fakfelagssamstarvinum

Viðgerð av viðmerkingum

Almannamálaráðið hevur fingið ummælissskriv frá;
Landsfelag Pensjónista; Alzheimerfelagnum; MEGD; Heilafelagnum;
Heilsuhjálparafelagnum; Heilsurøktarafelag Føroya; Ergoterapeutfelag Føroya;
Fysioterapeutfelag Føroya; Fakfelagssamstarvinum; Felagnum Føroyskir
Sjúkrarøktarfrøðingar; Fíggjarmálaráðnum; Heilsu- og innlendismálaráðnum;
Mentamálaráðnum; Heilsutrygd; Vinnuhúsinum; Kommunufelagnum; Almannaverkinum;
Føroya Landfúta; Etiska ráðnum; Stýrinum fyri Dáan og Dátueftirlitinum.

Einstakir borgarar hava somuleiðis sent inn viðmerkingar. Almannamálaráðið hevur viðgjørt viðmerkingarnar, sum snúgva seg um heimatænastu og um búpláss. Skjølini eru ikki viðløgð, tí skrivini innihalda persónligar upplýsingar, sum ikki eiga at liggja alment frammi.

Fíggjarmálaráðið, Heilsumálaráðið, Mentamálaráðið, Føroya Landfúti, Heilsutrygd, Dátueftirlitið, Stýri fyri Dáan, Fakfelagssamstarvið, Heilsutrygd og Vinnuhúsið hava onga viðmerking til uppskotið.

Almannamálaráðið hefur viðgjört innkomnu viðmerkingar og hefur fyri greidleika býtt tað upp samsvarandi bygnaðinum í almennu viðmerkingunum til lógaruppskoti.

Tað eru serliga innihaldsligu viðmerkingarnar, sum verða viðgjørðar eins og flestu viðmerkingar, sum ikki eru tiknar til eftirtektar. Øll innkomin hoyringarskriv, undantikið tey sum eru nevnd omanfyri, eru lögð við sum fylgiskjøl til hetta lógaruppskot, og víst verður til hesi fyri nágreiniligu viðmerkingarnar.

Kommunufelagið heitir í sínum næsta ummælisskrivi á landsstýrið um at bíða við broytingunum í lógini um heimatænastu, eldrarøkt v.m. til eftirmetingin av eldraðkinum er gjørd.

Kommunufelagið vísir eisini á, at avgerðir hjá Markamótsnevndini eiga at innganga sum virðismikið grundarlag undir eftirmetingini av eldraðkinum, men eru sum so ikki egnaðar at brúka beinleiðis sum grundarlag, tí at grundarlagið undir arbeiðinum hjá Markamótsnevndini er ófullfíggjað. Avgerðirnar hjá Markamótsnevndini bera týðiliga brá av, at tær eru útfyllandi og leitandi, tí lógargrundarlagið av fyrstan tíð ikki var væl frágingið, ella at neyðug politisk kjak ikki vórðu lidug áðrenn útlekkingina. Kommunufelagið ger tó eisini vart við, at Markamótsnevndin tænr sínum endamáli og skal tí varðveitast.

Landsstýrismaðurin hefur valt at fremja broytingarnar í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., soleiðis at tey markamót, sum Markamótsnevndin hefur tikið støðu til, og sum landið og kommunurnar hava rættað seg eftir, verða staðfest í lóg. Hetta fyri at fáa greiðari ábyrgdarbýti millum land og kommunur, sum var eitt høvudsendamál við at leggja eldrarøktina til kommunurnar at umsita. Farið er undir at fyrireika endurskoðanina av løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Búpláss

Almannaverkið mælir til, at tað verður ásett, at borgari ”skal” heldur enn ”kann” fáa búpláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli, tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgarunum eina nøktandi tænastu, soleiðis at ivamál ikki eru um ábyrgd.

Landsstýrismaðurin metir, at orðingin er hóskaði í mun til galdandi lóggávu, og er viðmerkingin ikki tikin til eftirtektar.

Kommunufelagið vísir á, at Markamótsnevndin hefur tikið avgerðir um, at fólk undir 67 ár, ið eru røktarkrevjandi alt samdøgrið og sum hava ávísar diagnosur (serliga demens og Alzheimers) nevndar í viðmerkingunum til § 14, stk. 2, og har sjúkan er í menning og gongur afturá, eiga at fáa bútilboð frá kommununum.

Kommunurnar hava rættað seg eftir hesum avgerðum.

Kommunufelagið vísir á, at í avgerðunum frá Markamótsnevndini eru nevndar ávísar treytir fyri, hvørjir borgarar koma undir § 14, stk. 2. Hesar treytir eru, at talan er um borgara, sum er røktarkrevjandi alt samdøgrið, og sum hefur eina sjúku, sum er í menning og gongur afturá, og sum eldri fólk vanligi fáa.

Kommunufelagið vísir á, at uppskotið broytir uppgávubýtið, tí nú er tað ikki longur ein treyt, at talan er um sjúku, sum er aldurstreytað, men um fólk við sjúkum, sum eru í menning og ganga afturá, og sum eru røktarkrevjandi alt samdøgrið.

Í viðmerkingunum undir pkt. 1.4 á síðu 8 sæst, at málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á øðrum stigi. Serliga orðingin “m.a.” leggur upp til, at tað framvegis er ógreitt, hvønn málbólktalan í veruleikanum er um.

Felagið vísir á, at neyðugt er, at støða verður tikin til í lógini, hvørjar sjúkur eru at meta sum í menning og gangandi afturá (progressivar og degenererandi) í lógarinnar týðningi, og tí eru fevndar av ábyrgdini hjá kommunala geiranum, og at hesar verða positivt nevndar í lógartekstinum. Kommunurnar hava ringar royndir av ásetingum, sum eru flótandi, tí hóast ætlanin móguliga hevur verið, at ásetingarnar skulu tulkast breitt, so eru royndirnar, at sektorábyrgdin verður ógreið, og borgarin dettur niðurímillum, meðan myndugleikarnir stríðast um ábyrgdina.

Kommunufelagið vísir í seinna ummælisskrivinum á, at seinasta avgerðin um tuling av § 14 stk. 2 hjá Markamótsnevndini, sum varð tikin 6. desember 2019, brýtur heilt við fyrru avgerðirnar hjá Markamótsnevndini. Niðurstøðan í málinum um ein borgara, sum var yngri enn 67 ár, hevði diabetes og varð vorðin røktarkrevjandi, var soljóðandi:

”Sum nevndin tulkar lógargrundarlagið er tað tíksil ikki sjúka av ávísum slagi ella bara sjúka, sum rakar eldri menniskju, ið einans kann føra til, at persónur undir 67 ár kemur undir § 14 stk. 2 í lógini um heimatænastu, eldrarøkt v.m. Heldur er viðkomandi, at fleiri sjúkur kunnu gera persónar undir 67 ár røktarkrevjandi á ein samanlíkniligan hátt við persónar yvir 67 ár, sum eru viknaðir av aldri og aldursrelateraðum sjúkum.”

Kommunufelagið er av teirri fatan, at tað við hesi niðurstøðu er enn meira ógreitt, Hvørjar fortreytireru galdandi, tí nú er talan um fleiri sjúkur, sum ikki einans raka eldri fólk, og sum gera fólk røktarkrevjandi, sum kunnu gerast til serlig føri eftir § 14 stk. 2. Felagið sigur eisini at kommunurnar hava staðfest, at tað sum upprunaliga var ætlað at vera avmarkað til heilt serlig (einstøk) føri, nú er blivið til heilar málbólkar av sjúkudiagnosum – og enn tá eftir seinastu tulingina hjá Markamótsnevndini, kann vavið av móguligum sjúkudiagnosum ikki avmarkast sambært galdandi lóggávu og heldur ikki sambært ætlaðu broytingini.

Kommunurnar kunnu als ikki góðtaka hesa gongdina og vísa á, at seinasta avgerðin hjá Markamótsnevndini vísir, at tørvur er á at fáa eftirmett eldraðkið og fáa broytt, tillaga og nágreina lógargrundarlagið.

Landsstýrismaðurin skilir sjónarmiðið hjá Kommunufelagnum um, at tað kann vera ein avbjóðing greitt at skilmarka, hvørjar sjúkur eru at meta sum í menning og gangandi afturá í lógarinnar týðningi og ásannar eisini, at tað í framtíðini kunnu verða mál, har land og kommunur eru ósamd um, hvør skal veita búpláss.

Viðmerkjast skal, at endamálið við broytingini er at áseta í lóg, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita persónum, sum hava varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, búpláss. Í viðmerkingunum verða sjúknar Alzheimer, aðrar demenssjúkur og sclerosu á 2. stigi nevndar sum dømi um slíkar sjúkur.

Etiska ráðið metir hinvegin, at allýsingin av sjúkudømum er ov avmarkandi og fer tí framhaldandi at skapa markamótstrupulleikar. Vandur er sostatt fyri, at ógreiðan førir til, at persónar við ymiskum sjúkum, ið ikki viðgerðarlíga hóska saman, skulu hava sama tilboð.

Harumframt er vandi fyri, at ógreiðan førir til, at persónar við sjúkugreining, ið krevur servitan og viðgerð skulu hava tilboð frá eldratænastuni. Henda servitan liggur sambært Etiska ráðnum hjá tí almenna og ikki hjá kommununum, sum er fyrsta liðið, og sum hevur tað mest generellu vitanina og veitir tað mest generella tilboðið.

Etiska ráðið metir, at tað er umráðandi at tryggja, at lógarbroytingar og ásetingar verða framdar út frá einari visjón um rættindi hjá borgaranum til eina dygdargóða tænastru heldur enn av ósemju millum kommunurnar og Almannaverkið.

Landsstýrismaðurin hevur lagt seg eftir, at uppgávubýtið millum land og kommunur verður ásett í sasmsvari við avgerðirnar hjá Markamótsnevndini, sum kommunurnar og landið longu hava rættað seg eftir.

Landsstýrismaðurin ásannar, at tað hava verið og verða avbjóðingar í mun til markamót.

Avgerðir um tænastru til persónar sum hava varandi sjúku ella bera brek, fara altíð byggja á ítøkiligar tørvsmetingar, og tað er tørvurin hjá borgaranum, sum eigur at verða berandi fyri, um viðkomandi skal hava eina tænastru. Verður lóggávan ov nágreinilig, er vandi fyri, at persónar, sum hava varandi sjúku ella bera brek, ikki kunnu fáa bústað, tí teirra málbólkur ikki er nevndur positivt í ásetingunum. Er lóggávan hinvegin ov breið, er vandi fyri, at myndugleikar ikki semjast um, hvør skal veita tænastruna.

Landsstýrismaðurin skal viðmerkja, at ætlanin er at varðveita Markamótsnevndina at loysa ítøkiligu ósemjurnar millum land og kommunur, og at partarnir tí hava framhaldandi møguleika at lata markmótsnevndina taka støðu til, hvussu markamótini skulu handfarast.

Kommunufelagið vísir í hoyringarskrivi á, at tað sum heild eigur at verða arbeitt við at regulera økið í mun til borgarar, ið ynskja at flyta frá einum røktarheimi í einum kommunusamstarvi/kommunu ella frá einum stovni undir Almannaverkinum til røktarheim í øðrum kommunusamstarvi/kommunu, har greiða verður fingi á markamótunum millum sjálvsavgerðarrættin hjá borgaranum í mun til rættin hjá myndugleikanum at skipa tilboð og tænastru eftir givnum umstøðum, so sum landafrøðiligum avbjóðingum, logistikki, rakstrarfyrimumum, effektiviteti o.t.

Almannamálaráðið hevur eisini fingið skriv frá privat persónum, sum vísa á eina støðu, har ein persónur, sum er úr Tórshavn, men sum hevur búpláss á einum sambýli hjá Almannaverkinum utanfyri høvuðsstaðarøkið. Viðkomandi persónur er vorðin sera røktarkrevjandi og ynskir at flyta á ellis- og røktarheim í Tórshavn. Tórshavnar kommuna hevur upplýst persóninum, at viðkomandi ikki kann søkja um ellis- og røktarheimspláss í Tórshavnar kommunu, tí viðkomandi ikki hevur bústað í kommununi. Viðkomandi persónar heita á landsstýrismannin um at fáa hesi viðurskifti í rættlag, nú lógin verður broytt. Almannamálaráðið hevur ikki viðlagt skrivið, tí talan er um viðkvæmar upplýsingar.

Landsstýrismaðurin er vitandi um trupulleikan, og skilir væl sjónarmiðini hjá einstaka borgaranum og Kommunufelagnum. Spurningurin um flyting millum kommunur og myndugleikar er viðgjørdur saman við Kommunufelagnum, og verður partur av komandi endurskoðan av lógtingslóg um heimatænastru, eldrarøkt v.m.

Heimatænastru og stuðulstænastru

Heilsurøktarfelagið sigur seg sum heild fegnast um uppskotið, tí tað var neyðugt at orða tær avbjóðingarnar, sum Markamótsnevndin higartil hevur tikið sær av at loysa og fáa øll greiðu á

øllum viðurskiftum og ábyrgd tillutaða, so ongin ivi longur er um, hvør stovnur tekur sær av hvørjum, og borgaranum er tryggja ein samanhagandi tænaða - eisini tá viðurskifti broytast - eitt nú aldur.

Heilsurøktarafelagið vísir á, at felagið umboðar fakból, sum hevur størstu fakligu førleikarnar at veita eldri borgarum stuðul, tænaðu og røkt. Felagið tekur ikki undir við at orðið ”stuðul” verður strikað úr § 9, stk. 3, tí røkt og stuðul illa kunnu skiljast sundur í dagliga arbeiðinum hjá eldri, førleikaskerdum borgarum. Felagið vísir tó eisini á, at í § 10 er heimild fyri at veita borgarum tænaður, ið kunnu stimbra viðkomandi, likamliga, sálarliga og sosialt og um hetta kompensera fyri at taka burtur orðið ”stuðul”, so er felagið trygt við tað.

Viðmerkjast kann, at broytingin í § 9 verður gjørd fyri at beina burtur iva um, um kommunur ella land skulu veita stuðulstænaðu. Landið veitir persónum upp til fólkapensjónsaldur stuðulstænaðu, sum sambært uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænaður m.a. kann veitast sum námsfrøðilig leiðbeining í mun til at røkka yvirskipaðum persónligum málum, umsorgarn og hjálp til dagligar uppgávur umframt fíggarviðurskifti, fylgjara til sosial tiltøk og vøka og hjávera, meðan kommunurnar veita heimatænaðu, sum fevnir um heimahjálp og sjúkrarøkt.

Viðmerkjast skal eisini, at um ein persónur hevur fingið stuðulstænaðu, áðrenn viðkomandi gjørdist fólkapensjónistur, so kann viðkomandi varðveita tænaðuna, um endamálið framhaldandi verður rokkið.

Alzheimerfelagið spyr um avleiðingin av, at § 9, stk. 3 verður broytt, og at tað ikki verður álagt kommununum at veita stuðulstilboð, verður, at fólk við Alzheimers ikki hava møguleika at fáa stuðulstænaðu, tá tey ikki eru serliga tilskilaði í lógini.

Felagið vísir á, at tað verður eitt stórt afturstig fyri yngri fólk við Alzheimers, um tey ikki fáa stuðulstænaðu og vísir eisini á, at tørvurin hjá yngri borgarum við Alzheimers er øðrvísi enn hjá eldri borgarum.

Almannamálaráðið kann upplýsa, at persónar, sum hava Alzheimers, hava sama møguleika sum onnur at fáa stuðulstænaðu sambært § 35 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænaður, og málbólkurin verður nevndur í serligu viðmerkingunum saman við øðrum málbólkum.

Kommunufelagið vísir í hoyringarskrivinum á, at Almannamálaráðið við uppskotinum gongur ímóti avgerð hjá Markamótsnevndini um, at tilboð frá Almannaverkinum, sum eru samdøgursfyriskipan til einstaklingar, er at meta sum stovnslíknandi tilboð, og at Almannaverkið í tílikum førum eigur at veita persónliga røkt. Kommunufelagið metir harvið, at Almannamálaráðið heldur fast í tí ósemju, sum hevur verið millum partarnar.

MEGD viðmerkir somuleiðis, at í førum har ein borgari fær umfatandi stuðul heima, skal røktin eisini vera ábyrgd hjá Almannaverkinum, bæði hvat viðvíkir stuðli og røkt– so sum tá talan er um eina stovnslíknandi fyriskipan, har Almannaverkið hevur ábyrgd, og samsvarandi niðurstøðu hjá Markamótsnevndini í líknandi máli.

Landsstýrismaðurin ásannar, at støðan við vantandi búplássum leggur óvanligt trýst á stuðulstænaðuna, sum í ávísnum førum má veita støðuga hjáveru, sum í heilt serligum førum kann fevna um 24 tímar um samdøgrið. Talan er tó um bráfeingisstøður. Stuðulstænaðan er ikki ætlað til at veita støðuga hjáveru alt samdøgrið. Um ein persónur hevur so mikið umfatandi

tørv, so má umhugsast, um ikki farast skal undir at útvega viðkomandi eitt búpláss, har starvsfólk eru um búfólk alt samdøgrið.

Áðrenn heimatænastan, eldrarøkt v.m. vórðu lögð til kommunurnar at umsita, var vanligt, at borgarar sum høvdu tørv á meira enn 20 tímum í stuðli um vikuna, fingi bjóðað eitt búpláss á sambyli, eldrasambyli ella ellis- og røktarheimi. Hetta varð eisini ætlanin við ásetingini í § 14, stk. 2 um, at kommunurnar kunnu veita búpláss til persónar, sum ikki eru fólkapensjónistar.

Landsstýrismaðurin hevur valt at halda fast í, at tað eru kommunurnar, sum hava ábyrgd av at veita persónliga røkt til allar borgarar. Tó hevur landsstýrismaðurin tikið viðmerkingina frá Kommunufelagnum til eftirtektar um, at stuðulstænastan veitir persónliga røkt til børn undir 18 ár, og at henda skipan heldur áfram. Landsstýrismaðurin skal viðmerkja, at heimild er fyri, at partarnir veita tænastr fyri hvønn annan mótvegis gjaldi.

Landsfelag Pensjónista mælir til, at reingerð verður partur av heimatænastuni frameftir. Felagið vísir á, at tað verður sagt í lógaruppskotinum, at kommunurnar veita ymsar tænastr, soleiðis at fólk kunnu búgva í egnum heimi sum longst. Ein tænastr, ið fleiri eldri hava brúk fyri, og sum ikki er partur av heimatænastuni í dag, er reingerð. Tað er alt ov strævið hjá einum fólk, ið tørvar ymsa hjálp, eisini at noyðast at leita eftir reingerðarhjálpi, ið kanska ikki finst í kommununi, og sum kostar eyka pening, ið nógv ikki hava ráð til.

Landsfelag Pensjónista vísir á, at endamálið við, at heimahjálpin veitir reingerð, er eisini fyri, at tað ikki skulu koma alt ov nógv ymisk starvsfólk í heimið. Í londunum rundan um okkum veitir heimarøktin reingerð, so hví ikki í Føroyum.

Almannamálaráðið hevur umvegis Heilafelagið og frá privat persóni fingið sama tilmæli. Viðmerkjast skal, at endamálið við lógaruppskotinum er ikki at broyta innihaldið í heimatænastuni, men at loysa markamót millum land og kommunur. Viðmerkjast skal tó, at tað er onki í lóggávuni, sum forðar fyri, at kommunur veita reingerð sum part av tænastruni, og tað eru eisini kommunur, sum veita hesa tænastr.

Dagtilhald og umlætting

Ætlanin við lógaruppskotinum var eisini, at kommunurnar skuldu hava ábyrgd av at veita persónum undir fólkapensjónsaldur, sum hava Alzheimers, aðrar demenssjúkur og sclerosu á øðrum stigi, dagtilhald og umlætting.

Landstýrismaðurin hevur tikið viðmerkingarnar frá Kommunufelagnum, MEGD, Alzheimersfelagnum, Etiska ráðnum og Heilsuhjálparafelagnum til eftirtektar og hevur gjørt av, at landið frameftir hevur ábyrgd av at veita persónum upp til fólkapensjónsaldur, sum hava Alzheimers, aðrar demenssjúkur og sclerosu á øðrum stigi, dagtilhald og umlætting. Hesar tænastr kunnu veitast sum virknistænastr sambært § 40 og umlætting sambært § 41 í lógtingslóg um almannatrygd og tænastr.

Kommunufelagið hevur víst á, at upprunaliga ætlanin hjá landsstýrismanninum um at áseta í lóg um heimatænastr, eldrarøkt v.m., at kommunur veita dagtilhald og umlætting til persónar við eitt nú demens og øðrum varandi sjúkum, sum eru í menning og gangandi afturá, ikki er í samsvari við avgerð hjá Markamótsnevndini. Harumframt vísir Kommunufelagið á, at broytingin hevur við sær, at kommunurnar fáa álagt fleiri uppgávur, og at kanningar vísa, at tað gerast alsamt fleiri yngri borgarar við demens, og tí er eisini ógreitt, hvørjar fíggjarligar avleiðingar verða av broytingini.

Kommunufelagið mælir til, at broytingar á demensøkinum sum heild verða tiknar burtúr uppskotunum og at farið verður undir veruliga tingingar við avvarðandi partar um, hvussu henda avbjóðing skal loysast, og hvussu hetta skal fíggjast, og síðani eftirfylgjandi at gera neyðugar tillagingar í lógarverkinum.

Etiska ráðið vísir á, at ráðið metir, at tað kunnu vera fleiri trupulleikar við at broyta § 10, soleiðis at kommunurnar m.a. fáa ábyrgd av at veita tænastr, ið kunnu stimbra likamliga, sálarliga og sosialt til persónar (undir 67 ár), sum búgva í eignum heimi, ið hava varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá. Í viðmerkingunum verður víst til persónar við alzheimers, demens og sclerosu á 2. stigi sum dømi.

Etiska ráðið metir eitt nú, at allýsingin av sjúkudømunum er ov avmarkandi og fer tí framhaldandi at skapa markamótistrupulleikar. Vandi er sostatt fyri, at ógreiðan førir til, at persónar við ymiskum sjúkum, ið ikki viðgerðarlíga hóska saman, skulu hava sama tilboð.

Harumframt er vandi fyri, at ógreiðan førir til, at persónar við sjúkugreining, ið krevur servitan og viðgerð, skulu hava tilboð frá eldratænastuni. Henda servitan liggur sambært Etiska ráðnum hjá tí almenna og ikki hjá kommununum, sum er fyrsta liðið, og sum hevur tað mest generellu vitanina og veitir tað mest generella tilboðið.

Etiska ráðið metir, at tað er umráðandi at tryggja, at lógarbroytingar og ásetingar verða framdar út frá einari visjón um rættindi hjá borgaranum til eina dygdargóða tænastr heldur enn av ósemju millum kommunurnar og Almannaverkið.

Alzheimersfelagið sigur, at uppskotið manglar visjónir fyri hendan málbólkin, tí hugsanin er bara at niðurleggja tað tilboðið, sum Almannaverkið hevur ment, taka burtur móguleika fyri stuðulstænastr og leggja ábyrgdina út á kommunurnar.

Felagið sigur eisini, at uppskotið vísir, at tað ikki verður viðurkent, at tørurin hjá ungum við alzheimer og øðrum demenssjúkum ikki er tann sami, sum hjá eldri fólki.

Alzheimersfelagið vísir harumframt á, at ongin kommuna hevur í dag eitt tilboð, sum er tilætlað júst hesum bólkinum, men hava tilboð til eldri við demenssjúkum. At leggja økið út til kommunur fer ikki at tryggja hesum bólki nøktandi viðurskifti, tí grundarlag er ikki fyri at menna serskild tilboð í hvørjum øki, tí málbólkurin er lítil, og tað eru ikki nógvir borgarar í hvørjum samstarvi.

MEGD ger vart við, at yngri fólk við alzheimer hava ein annan tør, tí tey ofta eru likamliga virkin, og tann sosialnámsfrøðiligi parturin er tí øðrvísi enn hjá eldri við demens. Teirra støða kann vera øðrvísi, eisini á tann hátt, at tey kunnu hava forsyrgjaraskyldu og maka í arbeiði.

MEGD vísir á, at tað eru tíbetur fá yngri við demens, hóast tey eru vordin fleiri. Vansin við at leggja tað undir dagtilhald fyri eldri hjá kommununum er, at teirra tørur ikki verður nøktaður í mun til at vera virkin, at betra og halda førleikar viðlíka. Tey kunnu sostatt gerast skjótari røktarkrevjandi og flyta fyrr á bústovn.

MEGD mælir til samsvarandi avgerð hjá Markamótsnevndini, at tað framhaldandi verður ábyrgd hjá Almannaverkinum, sum hevur serkøn fakfólk, demenssamkiparar, í starvi.

Felagið sigur tó, at tað eigur ikki at vera nøkur forðing, um tað er fakliga skynsamligt, at yngri hava móguleika at vera á demensdagtilhaldi fyri 67+ í nærumhvørvinum.

Samanumtikið metir landsstýrismaðurin, at tað eru nógv viðurskifti, sum tala fyri, at landið framhaldandi veitir dagtilhald og umlætting til yngri borgarar við Alzheimers, øðrum demenssjúkum og sclerosu á 2.stigi og hevur tí gjørt av, at ætlaða broytingin ikki verður gjørd í fyrstu atløgu.

Demenstænastur verða lýstar og greinaðar saman við Kommunufelagnum í sambandi við, at løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt skal endurskoðast. Støða verður tákikin til, um aðrar tillagingar skulu gerast í lóggávuni enn tær, sum framdar verða í hesum uppskotinum, og um tørur er á at broyta fíggingarleistin.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Tilmælini frá Fysioterapeutfelagnum um broytingar í ásetingum um endurvenjing og áseting um viðlíkahaldsvenjing eru ikki tikin við. Almanamálaráðið metir, at ásetingin um at endamálið er, at ein persónur kann búgva heima sum longst og kann klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunu, í roynd og veru merkir, at viðkomandi kann liva eitt so sjálvstøðugt og virkið lív sum gjørligt, og at sjálvsavgerðarrætturin verður varðveittur.

Ergoterapeutfelagið vísir á, at tað er gott, at endurvenjing verður mett sum ein umráðandi partur av tænastrunum til borgarar eldri enn 67 ár. Felagið harmast tó eisini um, at tað er upp til kommunurnar at raðfesta, hvørji tilboð teirra borgarar fáa. Ergoterapeutfelagið mælir heldur til, at borgarin fær rætt til endurvenjing og gerandisendurvenjing.

Felagið vísir á, at politiskt verður borið fram, at stytast skal um innleggingartíð á sjúkrahúsinum, og at borgarar skulu kunna verða sum longst í egnum heimi, men at treytin fyri at hetta skal bera til er, at borgarar fáa endurvenjing og gerandisrehabilitering.

Landsstýrismaðurin skilir sjónarmiðið hjá Ergoterapeutfelagnum og tekur undir við, at tað er alneyðugt, at tænastrur verða raðfestar bæði av kommununum og landinum, um tað skal bera til, at fólk skulu vera í heima sum longst, og um innleggingartíðin á sjúkrahúsum skal stytast. Á almennum grundarlagi er galdandi, at tá tað snýr seg um rættin til sosialar tænastrur, er hesin rættur tengdur at fíggarliga rásarúminum og hongur tískil neyvt saman við fíggarlógini. Rættindi sambært lóg eru neyvt tengd at einari materiellari fíggarligari heimild at rinda fyri tænastruna, og tí vil tænastrustøðið altíð vera tengt at politisku raðfestingunum.

Fysioterapeutfelag Føroya vísir á, at uppskotið ásetir, at kommunur skulu veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing, og at tað kemur at økja um virksema hjá kommununum, og tí má peningur setast av til hetta.

Kommunufelagið vísir á, at í verandi lóggávu hava kommunurnar heimild at veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing, og insitamentið hjá kommununum er at fyrbyggja, at borgarar gerastmeira røktarkrevjandi. Kommunufelagið ger vart við, at um lógaruppskotið áleggur kommununum eina skyldu at veita borgaranum hesar tænastrur – serliga í mun til viðlíkahaldsvenjing – er talan um eina nýggja uppgávu, ið eigur at verða fíggað, og tingingar eiga at fara fram millum land og kommunur um hetta.

Vart skal gerast við, at uppskotið til broyting í § 10 áleggur ikki kommunum aðrar uppgávur ella skyldur enn tær, í tær hava í mun til endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Í uppskotinum verður ásett, at kommunurnar veita endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, og at endamálið við tænastrunum er at virka fyrri, at fólkapensjónistar kunnu búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum. Til samanberingar kann viðmerkjast, at í uppskotinum til lógtingslóg um almannastrygd og tænastrur verður ásett, at endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing verður veitt persóni millum 18 ár og fólkapensjónsaldur, og at endamálið við tænastrunum er virka fyrri, at persónur kann fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin ella klára seg uttan ella við minni hjálp frá Almannastrykinum.

Uppskotið gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing. Í tilmælinum um eina samskipaða endurvenjing frá 2016 var m.a. víst á týdningin av, at heimildin verður fingin, soleiðis at møguleiki er fyrri at samskipa endurvenjing í sjúkrahússtrykinum, almannastrykinum og kommununum.

Endamálið við heimildini hjá landsstýrismanninum er at áseta líknandi reglur, sum eru í kunngerðum um endurvenjing í almannastrykinum og sjúkrahússtrykinum. Kunngerðirnar viðvirka til, at borgarar fáa eina samskipaða endurvenjing, og at myndugleikar skulu samskipa endurvenjingina yvir um geirar.

Fysioterapeutfelag Føroya vísir á, at tað er ein avbjóðing, at endurvenjing verður veitt av í trimum geirum – heilsustrykinum, almannastrykinum og kommununum. Felagið vísir á, at uppbyggingin av endurvenjing átti at verið serkøn- og almenn endurvenjing, og at endurvenjing skuldi verið veitt av 2 geirum.

Landsstýrismaðurin skilir sjónarmiðið hjá Fysioterapeutfelagnum, men skal vísa á, at endamálið við hesum lógaruppskotinum er ikki at flyta endurvenjing frá kommununum til landið ella øvugt. Endamálið er at gera greitt, hvør hevur rætt til endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing frá kommununum, og hvat endamálið við tænastrunum frá kommunum er, umframt at fáa neyðuga heimild til at áseta nærri reglur um endurvenjing og samskipan við ávikavist sjúkrahússtrykið og Almannastrykið.

Fysioterapeutfelag Føroya vísir á, at heimildin hjá kommununum at taka gjald fyrri tænastrur og tilboð kann hava óhepnar avleiðingar fyrri pensjónistar, sum ikki hava ráð ella ikki vilja gjalda fyrri t.d. endurvenjing ella viðlíkahaldsvenjing. Felagið mælir til, at hetta verður broytt, soleiðis at kommunurnar ikki kunnu taka gjald fyrri endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing, ella at loft verður sett á gjaldið.

Spurningurin um gjald fyrri endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing verður tikin upp við Kommunufelagið í sambandi við, at gjóld og gjaldskunngerðin verða viðgjórd saman við kommununum.

Samsýning fyrri at ansa eldri

Heilsuróktarafelagið mælir til, at ásetingin í § 12, stk. 1 verður broytt, soleiðis at orðið ”fólki” verður til ”almanna- og heilsufakfólki” og orðið ”samsýning” verður til ”løn”.

Heilsuróktarafelagið vísir á, at lóggávan setir ongi krøv til fakkunleika hjá tí persóni, sum settur verður at ansa persóni við ellisbreki ella varandi sjúku heima, og felagið sigur seg als ikki góðtaka hetta.

Kommunufelagið vísir í seinna ummællisskrivinum á, at ætlaða broytingin í § 12 als ikki samsvarar við upprunaligu ætlanina við § 14 stk. 2, har reglan er, at í heilt serligum føri kann

persónur undir fólkapensjónsaldur fáa búpláss á røktarheimi – í veruleikanum sum einasta og seinasta loysnin. Um viðkomandi er kandidatatur til at verða ansaður heima, er neyvan talan um heilt serlig føri. Kommunufelagið kann tí ikki góðtaka ætlaðu broytingina í § 12.

Landsstýrismaðurin hevur ikki tikið viðmerkingina til eftirtektar vísandi til, at broytingin verður gjørd fyri at tryggja, at samanhangur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli. Ásetingin er tó broytt samsvarandi viðmerking frá Kommunufelagnum í triðja ummælisskrivi um, at tað sambært uppskotinum eru linari treytir fyri at fáa ansingarsamsýning í mun til verandi skipan. Ásetingin er broytt soleiðis, at talan er um somu treyt sum higartil, sum er, at persónur skal hava tørv á hjálp og røkt.

Starvsfólkaviðurskipti, leiðsla og starvsbólkar

Tað eru fakfeløg, ið vísa á, at tørvur er á at áseta í løgtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m., hvørjir fakkbólkar skulu veita ymisku tænastrnar, hvør fakkbólkur skal leiða heimatænastrna, eldrarøkt v.m. Landsstýrismaðurin tekur ikki undir við sjónarmiðinum, at tað eigur at verða lóggivið um, hvørjir fakkbólkar skulu veita ymisku tænastrnar sambært hesi lóg. Landsstýrismaðurin skal í hesum sambandi vísa á, at lóggild heilsustarvsfólk virka sambært anorðning um ikrafttræden for Færøerne af lov om autorisation af sundhedspersoner og om sundhedsfaglig virksomhed (autorisationslógin), og at Landslæknin sambært § 26 hevur eftirlit við heilsustarvsfólki.

Lóggild heilsustarvsfólk, ið virka sambært autorisationslógini, eru t.d. sjúkrarøktarfrøðingar, ergoterapeutar, fysioterapeutar, heilsurøktarar, eins og kliniskir diætistar og fótterapeutar eisini kunnu starvast í skipanini.

Tænastustøðið í kommunala geiranum

Tað eru hoyringarpartar sum hava víst á, at tænastrustøðið í einstøku kommununum er sera ymiskt, og at hetta er ein trupulleiki, ið landið eigur at taka í álvara.

Landsstýrismaðurin skal viðmerkja, at kommunurnar hava frælsi til at áseta tænastrustøðið sambært løgtingslóg um heimatænastru, eldrarøkt v.m. Ætlanir eru ikki um at broyta hetta við hesum uppskotinum.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Mett verður ikki, at uppskotið hevur við sær stórvegis fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur. Viðmerkjast skal, at mettt verður einans um fíggjarligar avleiðingar av hesum uppskotinum og ikki um avleiðingar av útleggingini av heimatænastruni, eldrarøkt v.m. í 2015 og tí fíggjarleisti, sum tá varð lagdur.

Broytingarnar í uppskotinum eru partvíst at áseta rættarstøðuna grundað á tær avgerðir, sum Markamótsnevndin hevur tikið, og sum land og kommunur hava tillagað sítt virkseml eftir. Talan er tískil ikki um nýggjar ella øktar útreiðslur.

Heimatænastran

Kommunurnar veita longu heimatænastru til allar borgarar, og hevur broytingin í sjálvum sær ikki fíggjarligar avleiðingar fyri land ella kommunur.

Landið veitir framhaldandi stuðulstænastu til borgarar undir fólkapensjónsaldur, ið kunnu varðveita tænastru, um tað framhaldandi tænastru endamálinum við tænastru, og um borgarin sjálvur ynskir tað, tá hann er vorðin fólkapensjónistur.

Endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing

Í mun til endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing til fólkapensjónistar, er talan um tænastru, sum kommunurnar longu veita. Uppskotið hevur í sjálvum sær ikki fíggarligar avleiðingar, tí tað er upp til kommunurnar at gera av, um og hvussu endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing verða raðfestar á fíggarætlanunum.

Um Almannaverkið fer at veita viðlíkahaldsvenjing til persónar undir fólkapensjónsaldri, fer tað sum fráliður at hava jaligar avleiðingar og vera við til, at fólk gerast minni røktarkrevjandi í fólkapensjónsaldri.

Ansingarsamsýning

Kommunurnar fáa heimild til at veita samsýning til persón, sum átekur sær at ansa persóni við varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, ið hevur tørv á støðugari røkt og hjáveru í heiminum.

Velja kommunurnar at brúka heimildina, verða fíggarligar avleiðingar av broytingini. Hinvegin kann skipanin við ansingarsamsýning eisini vera við til, at trústið á búpláss og heimatænastru verður minni.

Samanumtikið verður tí ikki mett, at lógarbroytingin hevur stórvegis fíggarligar avleiðingar fyri kommunurnar ella landið.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Uppskotið hevur ikki umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Uppskotið hevur ongar fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ongar avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri serstøk øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Uppskotið er liður í arbeiðinum hjá landsstýrismanninum at forða fyri, at borgarar, sum hava tørv á tænastru orsakað av ellisbreki, týðandi likamligum ella sálarligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum ella varandi sjúku, detta niðurímillum skipanir hjá ávikavist landinum og kommunum.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar í mun til millumtjóðasáttmálar.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Lógaruppskotið fevnir um Sáttmála sameindu tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek (Breksáttmálin). Við lógaruppskötinum verða krøvini í Breksáttmálanum ment við tað, at eitt av sokallaðu markamótinum millum land og kommunu verður loyst við at greiða ábyrgdarbýtið millum land og kommunu av ávísum tænastum.

Ásett verður, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli hýsa persónum við varandi sjúku, ið mennist og gongur afturá, og sum hava tørv á hjálp ella røkt alt samdøgrið.

Endamálið er at forða fyri, at persónar, sum hava hesi eyðkenni, skulu detta niðurímillum myndugleikar.

Lógaruppskotið hevur ikki ásetingar, ið ganga ímóti rættindum, ásett í Evropeiska mannarættindasáttmálanum, EMRS.

2.9. Markaforðingar

Uppskotið hevur ikki markaforðingar við sær.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantheimildir ella onnur størri inntriv

Lógin hevur ikki ásetingar um revsing, útpanting og sektir, og lógaruppskotið ger ikki onnur størri inntriv í rættindi hjá fólki.

2.11. Skattir og avgjöld

Uppskotið ásetir ikki skattir og avgjöld.

2.12. Gjöld

Uppskotið ásetir ikki gjald til avís endamál.

2.13. Áleggur lógaruppskotið likamligum ella lögfrøðiligum persónum skyldur?

Uppskotið áleggur ikki fólki skyldur.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?

Landsstýrismaðurin fær heimild til at gera nærri reglur um endurvenjing í kommununum.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Lógaruppskotið gevur ikki almennum myndugleikum atgongd til privata ogn.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Lógaruppskotið hevur ikki aðrar avleiðingar.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskötinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1

Til § 1, nr. 1

Fyri at beina burtur ivan um kommunurnar skulu veita stuðulstænastu, verður hugtakið “stuðul” strikað í uppskotinum um broyting í lögtingslóg um heimatænastu, eldrarøkt v.m.

Endamálið við broytingini er at staðfesta, at virkseimið hjá heimahjálpinum fevnir um persónliga hjálp og røkt og ikki um stuðulstænastu. Síðani 2015 hava ivamál verið millum land og kommunur um, hvør hevur ábyrgd av at veita persónum tænastu, sum fáa stuðulstænastu og hava tørv á røkt.

Í uppskotinum til lögtingslóg um almannatrygd og tænarur verður nú ásett, at virkseimið hjá stuðulstænastuni ikki fevnir um persónliga røkt umframt tað, sum persónurin sjálvur megnar við ráðgeving frá stuðulspersóninum. Harvið er eisini staðfest, at tað er uppgávan hjá kommununi at veita heimabúgvandi borgarum persónliga røkt.

Er talan um heimabúgvandi persón undir fólkapensjónsaldur, sum hevur týðandi líkamligt ella sálarligt brek, sum fær stuðulstænastu sambært § 35 í lögtingslóg um almannatrygd og tænarur frá Almanna-verkinum, og sum sjálvur megnar persónliga røktina við ráðgeving frá stuðulspersóni, er ikki neyðugt, at kommunan veitir heimatænastu.

Er hinvegin talan um persón, sum fær umfatandi stuðulstænastu, og sum ikki sjálvur megnar at fremja persónliga røkt, hóast viðkomandi hevur ein stuðul, so eigur kommunan at veita persóninum heimahjálp til persónliga røktina. Dømi um hetta er persónur, sum hevur seinheilaskaða, ella persónur, sum hevur fjølbrek og fær viðgerð við andingartóli. Almanna-verkið veitir hesum persónum stuðulstænastu, meðan kommunurnar veita heimatænastu.

Persónlig røkt verður tó veitt sum stuðulstænasta til børn.

Persónar, sum búgva á vardum bústaði hjá Almanna-verkinum ella sjálvsognarstovni, fáa neyðuga hjálpin til persónliga røkt frá starvsfólkum, sum eru sett í Almanna-verkinum ella í sjálvsognarstovninum.

Til § 1, nr. 2

Ásett verður, at kommunur veita heimabúgvandi fólkapensjónistum tænarur, ið kunnu stimbra líkamliga, sálarliga og sosialt, soleiðis at hesir kunnu búgva í egnum heimi sum longst.

Áseting um endurvenjing og viðlíkahaldsvenjing er flutt úr § 10, stk. 2 og í § 10 a og § 10 b.

Til § 1, nr. 3

(§ 10 a)

Stk. 1 ásetir, at kommunurnar hava ábyrgd av at veita endurvenjing til heimabúgvandi fólkapensjónistar, sum vegna mistan førleika hava tørv á endurvenjing.

Endamálið við ásetingini er at nágreina markamótið, sum verið hevur millum áseting í forsorgarlógini og lógini um heimatænastu og eldrarøkt, og at staðfesta, at endamálið við

endurvenjingini er, at borgarin kann búgva í egnum heimi sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommunum.

Stk. 2 heimilar landsstýrismanninum at gera nærri reglur og treytir um endurvenjing, sum kommunur veita. Ásetingar í hesi lögtingslóg eru bert galdandi fyri ta endurvenjing, ið fer fram í kommununum, og hevur tí ikki ávirkan á ta endurvenjing, ið fer fram í Almannaverkinum ella sjúkrahúsverkinum.

Dentur hevur tó verið lagdur á at samstarva við Almannaverkið og Heilsumálaráðið fyri at tryggja, at borgarar ikki detta niðurímillum skipanirnar, og fyri at tryggja, at borgarin fær eina samskipaða og skynsama endurvenjing tvørtur um stovnar, og sostatt gera tað greitt, hvørja endurvenjing ávikavist kommunur, Almannaverkið og heilsuverkið veita borgarum.

Í 2017 vórðu tvinnar kunngerðir um endurvenjing settar í gildi. Ein um endurvenjing í almannaverkinum og ein um endurvenjing í sjúkrahúsverkinum, sum áseta nærri reglur um endurvenjingarætlan, og áleggja ávikavist Almannaverkinum og sjúkrahúsverkinum at samstarva við aðrar myndugleikar.

Tað eru serliga reglur um endurvenjingarætlan og markamót til endurvenjing, veittar av Almannaverkinum og sjúkrahúsverkinum, sum hava týdning.

(§ 10 b)

Stk. 1 ásetir, at kommunurnar veita heimabúgvandi fólkapensjónisti viðlíkahaldsvenjing, sum orsakað av ellisbreki ella sjúku hevur týðandi og skert virkisføri, ið hevur týðandi ávirkan á hansara sjálvhjálpi.

Stk. 2 ásetir, at endamálið við viðlíkahaldsvenjingini er at tryggja verandi virkisfórleika og fyribygja og útseta, at virkisfórleikin versnar, soleiðis at fólkapensjónisturin kann búgva heima sum longst og klára seg uttan ella við minni hjálp frá kommununi. Viðlíkahaldsvenjingin í kommununi hevur sostatt partvíst eitt annað endamál enn viðlíkahaldsvenjingin í Almannaverkinum, ið skal tryggja, at persónur kann fáa og varðveita tilknýti til arbeiðsmarknaðin.

Í stk. 3 verður heimild latin kommunu til at áseta, hvussu viðlíkahaldsvenjing verður veitt, og hvussu nógv viðlíkahaldsvenjing kann veitast. Ásett er eisini, at kommuna hevur skyldu til at taka nýggja avgerð um viðlíkahaldsvenjing, áðrenn játtanarskeiðið endar, soleiðis at forðað verður fyri, at borgari stendur uttan tilboð orsakað av langari svartíð.

Til § 1, nr. 4

Sambært § 12, stk. 1 fáa kommunur nú heimild til at taka avgerð um at veita fólki samsýning, sum átaka sær at ansa persóni heima, sum hevur varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá (eisini kallað ”progressiv og degenererandi”). Talan er um konsekvensbroyting í sambandi við, at kommunurnar veita búpláss til borgarar, sum hava varandi sjúku, sum er í menning og gongur afturá.

Endamálið við skipanini við ansingarsamsýning er m.a. at gera tað møguligt hjá borgarum at vera sum longst í egnum heimi, og kann skipanin eisini lætta um trýstið á ellis- og røktarheim og eldrasambýli.

Broytingin verður gjörd fyri at tryggja, at samanhangur er millum skipanina við ansingarsamsýning og búpláss á ávikavist ellis- og røktarheimi og eldrasambýli.

Til § 1, nr. 5

Ásett verður, at kommunurnar, umframt at veita fólkapensjónistum við ellisbreki ella varandi sjúku, sum hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið, eisini veita borgarum, sum eru undir fólkapensjónsaldur og sum hava varandi sjúku, sum mennist og gongur afturá, búpláss á ellis- og røktarheimum ella eldrasambýlum, sí § 14, stk. 1. Málbólkurin er m.a. fólk við Alzheimers, demens og sclerosu á 2. stigi.

Borgarar, sum bera fjølbrek, og borgarar, sum hava seinheilaskaða, sum eisini kunnu metast at vera røktarkevrandi, fáa vardan bústað frá landinum sambært løgtingslóg um almannatrygd og tænastr.

Borgarar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hava víðfevndar sosialar trupulleikar og eru undir fólkapensjónsaldur, fáa búpláss sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastr.

§ 5 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastr heimilar, at borgari kann verða búgvandi í varda bústaðnum, tá viðkomandi gerst fólkapensjónistur, um borgarin sjálvur ynskir tað, og um endamálið við varda bústaðnum annars framhaldandi verður rokkið.

Orsøkin er meginreglan um sjálvsavgerðarrætt, og at fólk, sum bera brek, so vítt gjørligt skulu hava móguleika fyri at velja, hvar tey vilja búgva, og at forða fyri, at borgarar detta niðurímillum tvær skipanir orsakað av aldri.

Hinvegin gerast borgarar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar og fáa vardan bústað frá Almannaverkinum, alsamt eldri, og harvið eisini alsamt meira røktarkrevjandi. Sambært upplýsingum frá Almannaverkinum eru tað í løtuni 19 persónar, sum eru 67 ár og eldri, sum fáa búpláss frá Almannaverkinum. Tá vardi bústaðurin ikki longur kann veita borgaranum eina nøktandi tænastr, kann borgarin fáa pláss á einum ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli eins og aðrir borgarar, sum eru fólkapensjónistar og hava tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið. Í slíkum føri verður tað kommunan, sum yvirtekur ábyrgdina av borgaranum. Í slíkum førum verður tað talan um eina ítøkiliga meting í hvørjum einstøkum máli.

Tað eru eisini nógvir persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum búgva leingi í egnari íbúð við tænastrum frá Almannaverkinum og heimatænastr frá kommununi. Hesi gerast eisini alsamt eldri.

Frameftir skulu persónar, sum hava týðandi likamligt ella sálarligt brek ella víðfevndar sosialar trupulleikar, sum eru fólkapensjónistar og sum ikki hava fingið vardan bústað sambært § 45 og § 46 í løgtingslóg um almannatrygd og tænastr, fáa pláss á ellis- og røktarheimi ella eldrasambýli í nærmumhvørvinum eins og onnur, tá tey gerast røktarkrevjandi. Borgari, sum hevur týðandi likamligt ella sálarligt brek ella hevur víðfevndar sosialar trupulleikar, og er fólkapensjónistur, kann ikki fáa tillutað vardan bústað sambært løgtingslóg um almannatrygd og tænastr.

Kommunur kunnu við øðrum orðum ikki nokta einum fólkapensjónisti, sum ber brek, búpláss á einum røktarheimi, um viðkomandi annars lýkur treytirnar fyri at fáa eitt røktarheimspláss.

Hetta er í samsvari við meginreglurnar um inklusiún og sektorábyrgd, sum í høvuðsheitum merkir, at borgarar, sum bera brek, ikki skulu noyðast í serilboð, og at tann myndugleiki, sum hevur ábyrgd av at veita eina almenna tænastu, eisini hevur ábyrgd av at tryggja, at sama tænasta verður veitt borgarum, sum bera brek.

Sambært § 14, stk. 2 er heimild fyri, at ellis- og røktarheim og eldrasambýli mótvegis gjaldi frá landinum kunnu hýsa persóni, sum hevur tørv á hjálp og røkt alt samdøgrið orsakað av týðandi likamligum ella sárligum breki ella víðfevndum sosialum trupulleikum. Talan er um persónar, sum fáa vardan bústað frá landinum sambært § 45 ella § 46 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastur.

Endamálið við hesi áseting er at geva Almannerkinum móguleika fyri at veita borgarum, sum t.d. hava seinheilaskaða, eitt bústaðartilboð í nærumhvørvinum tætt familjuni og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaðan.

Almannerkið hevur stórar avbjóðingar við at veita bústað til eitt nú fólk við seinheilaskaða, og hóast ætlanir eru um at byggja fleiri bústaðir til henda málbólk, verður neyvan talan um at byggja bústaðir kring landið. Borgarar, sum hava seinheilskaða og hava tørv á einum vardum bústaði frá Almannerkinum, eru úr øllum landinum. Tað er ein avbjóðing hjá Almannerkinum at veita teimum bústað í nærumhvørvinum, og verða tey tískil noydd at flyta.

Móguleiki er nú sambært hesum uppskoti fyri, at Almannerkið kann keypa búpláss á einum røktarheimi ella einum eldrasambýli og harvið geva borgaranum móguleika fyri at búgva so tætt familju og tí umhvørvi, sum hann var partur av, áðrenn hann fekk heilaskaða.

Skal ásetingin virka í praksis, er alneyðugt, at land og kommunur semjast um ein kostnað fyri búpláss frá hvørjum øðrum.

Heimild er eisini í § 68 í uppskotinum til løgtingslóg um almannatrygd og tænastur fyri, at Almannerkið mótvegis gjaldi kann veita ávísar tænastur til kommunur herímillum eisini bústað.

Til § 2

Gildiskoman er ásett til 1. januar 2021, tí lógaruppskotið er partur av samlaðum lógarpakka, sum fevnir um uppskot til løgtingslóg um almannatrygd og tænastur, uppskot til løgtingslóg um tvingsil og onnur inntriv í sjálvsavgerðarrættin, uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um barnavernd og løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um kærunevnd í almanna-, familju- og heilsumálum, ið hava gildiskomu 1. januar 2021.

Almannamálaráðið, 3. mars 2020

Elsebeth Mercedis Gunnleygsdóttur
landsstýrismaður

/ Eyðun Mohr Hansen

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

- Fylgiskjal 1: Javntekstur
- Fylgiskjal 2: Landsfelag Pensjónista
- Fylgiskjal 3: Alzheimerfelagið
- Fylgiskjal 4: MEGD
- Fylgiskjal 5: Mentamálaráðið
- Fylgiskjal 6: Sosialráðgevarafelag Føroya
- Fylgiskjal 7: Heilafelagið
- Fylgiskjal 8: Heilsurøktarafelagið
- Fylgiskjal 9: Ergoterapeutfelagið
- Fylgiskjal 10: Fysioterapeutfelag Føroya
- Fylgiskjal 11: Fakfelagssamstarvið
- Fylgiskjal 12: Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar
- Fylgiskjal 13: Fíggjarmálaráðið
- Fylgiskjal 14: Heilsu- og innlendismálaráðið
- Fylgiskjal 15: Foreldrafelagið Heim og skúli
- Fylgiskjal 16: Heilsutrygd
- Fylgiskjal 17: Vinnuhúsið
- Fylgiskjal 18: Kommunufelagið
- Fylgiskjal 19: Almannaverkið
- Fylgiskjal 20: Føroya Landfúti
- Fylgiskjal 21. Etiska ráðið
- Fylgiskjal 22: Stýrið fyri Dáan
- Fylgiskjal 23: Dátueftirlitið
- Fylgiskjal 24: Kommunufelagið
- Fylgiskjal 25: Kommunufelagið